

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 21

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 21. — Рівне: РДГУ, 2002. — 146 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 31.05.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 1.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

Особлива увага у методиці музичного виховання надається грі на музичних інструментах, оскільки музиціювання є одним із засобів сприйняття музики і розвитку слуху. Якщо у 20-ті роки він починали навчати дітей грі на ударних інструментах (бубон, трикутник, дзвіночки), то досить швидко прийшли до висновку, що ці інструменти можна використовувати як акомпанемент, тому дослідники почали конструювати і удосконалювати мелодичні інструменти, на яких діти могли б самостійно виконувати музичні твори. Зокрема, М.О.Метлов створював інструментовки з урахуванням жанру і структури твору, специфіки дитячих музичних інструментів. Додатковими засобами виразності збагачувалась партія фортепіано, призначеного для дорослих. М.О.Метлов рекомендував, щоб в дитячому оркестрі музикантами-виконавцями були не лише діти, але і дорослі, бо це викликає у дітей емоційний підйом, почуття відповідальності. На жаль, ці побажання сьогодні практично не використовуються.

Серед позитивних тенденцій сучасної теорії і практики музичного виховання слід відзначити появу значної кількості музично-освітніх програм для дошкільних закладів, які накреслюють реальні шляхи виховання і духовного розвитку дитини засобами музичного мистецтва, орієнтують педагогів на повноцінний розвиток музичного сприйняття дітей, інтеграцію різних видів мистецтва з метою глибокого духовного особистісного розвитку.

В цілому, сучасний розвиток музичної педагогіки характеризується проведенням інтенсивних наукових досліджень, появою нових технологій навчання і виховання дітей, розробкою методики діагностичних обстежень, що дозволяють отримати дані про реальний стан музичного розвитку дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ветлугина Н.А., Кенеман А.В. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду. – М., 1984. – 312 с.
2. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М., 1967. – 114 с.
3. Кабалевский Д.Б. Прекрасное побуждает доброе. – М., 1976. – 78 с.
4. Метлов Н.А. Музыка – детям. – М., 1985. – 161 с.
5. Шацкая В.Н. Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества. – М., 1975. – 215с.

Одержано редакцією 12.03.2002

УДК 613. 9 (073.3)

Л. В. ТЕРЕШКО

ДО ПИТАННЯ ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОЇ ДИТИНИ В СІМ'Ї

Здоров'я людини в ієрархії загальнолюдських цінностей посідає найважливіше місце. На жаль мусимо констатувати значне погіршення стану здоров'я населення України і особливо дитячого, що зумовлено рядом соціальних, екологічних, економічних і ін. негативних факторів. За останнє десятиріччя Україна переживає глибоку демографічну кризу, зростання дитячої захворюваності, інвалідності.

Складні умови сучасного життя потребують постійної уваги з боку держави, освітніх закладів та сім'ї до охорони фізичного і психічного здоров'я дітей, яка має стати життєвою потребою і стратегією сьогодення.

Основне завдання суспільства – створити належні умови для охорони здоров'я та повноцінного розвитку підростаючого покоління.

Мета виховання, що сформульована у державних документах – формування гармонійно розвиненої і суспільно активної особистості.

Чітке визначення мети, дає можливість педагогу планувати свої дії, створювати відповідні умови і знаходити способи вирішення конкретних завдань. Але досягнення мети залежить не лише від цілеспрямованих педагогічних впливів, але й від соціальних і гігієнічних умов, специфіки сім'ї, оточуючого середовища, рівня розвитку навичок самовиховання і самовдосконалення особистості.

Виховання – це тривалий безперервний процес. Шлях до мети складний, суперечливий і вимагає постійного врахування реальних виховних можливостей.

Важливе завдання педагога у виховному процесі – поетапне прогнозування і проектування цілей виховання, з урахуванням вікових можливостей кожного періоду дитинства і, на цій основі, здійснення індивідуального особистісно-орієнтованого підходу.

”Учительська професія – це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється...”, писав В.О. Сухомлинський [7, 449]. Людинознавчий підхід є також відображенням демократизації і гуманізації сучасного освітянського життя.

Гуманізація освітнього процесу пов’язана з поняттям гармонії, яке полягає в узгодженості природи, суспільства і людини та передбачає взаємовідповідність, рівновагу, порядок, пропорційність. Вже в далекій давнині мислителі намагалися створити вчення про відповідність сили людини і доброчинства, розуму і краси. Звідси випливають висловлювання : ”В здоровому тілі – здоровий дух”.

Джон Локк у праці “Думки про виховання” писав: “Здоровий дух у здоровому тілі – ось у двох словах повний опис щастя, доступного у нинішньому світі. Тому, хто володіє ними, залишається небагато чого бажати, а той, хто позбавлений того чи іншого, навряд чи буде щасливий, навіть якщо має у заміні щось інше. Щастя чи нещастя людей є значною мірою справою їхніх власних рук. Той, хто немає здорового розуму, не знайде правильної дороги до щастя, а той, у кого слабке і хворобливе тіло, не далеко піде по ній...Тіло має бути повністю підкорено волі безпосередньо розумом”.

Подібні думки знаходимо у праці Ільєнко Е.В “Думати змолоду”: “...Навряд чи доводилося доводити, що розум – не розкіш, а гігієна. Гігієна духовного здоров’я, так само необхідна для життя, як і здоров’я фізичне...не маючи духовного здоров’я, в наші дні легко захлинутися і потонути в тому бурхливому потоці інформації, яка щодня і щогодини тисне на людину з усіх боків. Тим більше, що цей потік несе з собою не лише якісний духовний харч. Відтак турбота про духовне здоров’я має і прямий соціальний життєво важливий для кожної людини смисл” [5, 245].

Успіх виховання залежить від багатьох факторів, що об’єктивно впливають на формування особистості дитини: природних, матеріальних, мікро- і макросередовища, умов і специфіки сім’ї, освітнього закладу тощо. Ці фактори тісно пов’язані між собою.

Основною фігурою виховного впливу на особистість дитини у дошкільному закладі є вихователь, від особистих якостей і майстерності якого, в значній мірі, визначається ефективність виховного процесу. Але важливим інститутом соціалізації дитини є також сім’я. Вона має вирішальне значення у формування культури, самосвідомості, моральності особистості і, особливо, у перші роки життя. Сім’я є фундаментом життєвої піраміди, яку буде створювати дитина в умовах освітнього закладу і суспільства. Тільки грамотна сім’я здатна забезпечити сприятливі умови для гармонійного розвитку дитини.

Освітні заклади сьогодні покликані стати організаційними центрами педагогізації сім’ї. Головним принципом має стати інтеграція родинного і суспільного виховання на засадах національної культури, наукових досягнень, передового світового педагогічного досвіду.

В Законі України “Про дошкільну освіту” (ст. 8) зазначено:

1. Сім’я зобов’язана сприяти здобуттю дитиною освіти у дошкільному та інших навчальних закладах.
2. Відвідування дитиною навчального закладу не звільняє сім’ю від обов’язків виховання її в родинному колі.
3. Батьки несуть відповідальність перед суспільством і державою за розвиток, виховання та навчання дітей, а також збереження їх життя, здоров’я, людської гідності.

Сім’я – це соціальна система, яка функціонує за своїми внутрішніми законами і проходить певні етапи свого існування: формується, розвивається, розширяється, зменшується. Сім’я виконує різноманітні функції: соціальні, економічні, побутові, особистісні, репродуктивні і тому є дуже важливим елементом суспільства. Репродуктивна, виховна і соціалізуюча функції знаходять своє вираження у передачі знань і досвіду старших поколінь дітям, з метою підготовки їх до життя.

Вчені вважають, що сім’я – це унікальне виховне середовище. А дошкільний заклад – специфічний виховний феномен – це взаємодоповнюючі об’єднання, необхідні для правильного виховання дитини.

Унікальність сім'ї полягає у тому, що тут відбувається найтісніший контакт дитини з близькими людьми. В сім'ї закладається фундамент майбутньої особистості, громадянина, формуються підвалини культури, інтереси і потреби, а тому за глибиною специфічних впливів на дитину, сім'я – це найважливіший фактор, найнеобхідніша умова ефективного росту і розвитку дитячого організму малюка, формування його особистісних якостей.

Якість виховання дитини у сім'ї залежить від багатьох факторів і найперше, від психологічного клімату, стосунків між дітьми і дорослими. У багатьох випадках вона залежить від того, як дорослі члени сім'ї володіють педагогічними і гігієнічними знаннями, вміннями і навичками, від розуміння і усвідомлення своєї ролі, розуміння закономірностей і особливостей психофізичного розвитку малюка на різних вікових етапах.

Специфіка сучасних сімей дуже різноманітна. З'явилися такі моделі як "одинокі мами", "одинокі тата", "громадянські шлюби" і така тенденція стрімко зростає. В багатьох сучасних сім'ях закріпився авторитарний стиль спілкування – неповага до думки дитини, жорстка дисципліна чи байдужість до долі дітей, які часто йдуть на вулицю і там знаходять собі притулок. Багато дітей ростуть в сім'ях, у яких дорослі ведуть нездоровий спосіб життя, мають шкідливі звички: вживання алкоголю, тютюну, інших наркотичних речовин. В таких сім'ях панує важкий психологічний клімат.

Педагогічна теорія і практика доводить, що для виховання здорової дитини потрібна здорова сім'я. Виростити здорову і всебічно розвинену особистість можна лише за умови оволодіння всіма членами родини загальною і гігієнічною культурою, яка визначає ставлення людини не лише до свого власного здоров'я, але й оточуючих.

Щоб сім'я стала повноцінним фактором виховання дітей, педагоги шукають доцільні підходи впливу з метою, щоб хоч якось зменшити негативний вихор впливу на дитину, підвищити рівень відповідальності батьків за долю дитини. Це досить важке завдання, на вирішення якого потрібно багато знань, часу, зусиль, енергії.

На сучасному етапі існує також широкий спектр медичних засобів боротьби із шкідливими звичками дорослих. Здійснюється ряд заходів на державному рівні. В арсеналі медицини є спеціальні препарати, засоби психотерапії, фізіотерапевтичні, однак боротьба із шкідливими звичками дорослих є важкою справою і має носити комплексний характер.

На перший план виступає гігієнічна освіта з визначенням найдоцільніших форм, методів і характеру її змісту, з урахування специфіки кожної сім'ї, способу життя, факторів ризику, традицій тощо. Найголовніше завдання – викликати усвідомлене бажання членів родини вести здоровий спосіб життя і відповідально ставитись до свого потомства.

Сприяти цій нелегкій справі педагогам мають правоохоронні служби, засоби масової інформації, психологічні служби, управління у справах сім'ї та молоді тощо.

Важливим завданням сьогодні є підготовка в освітніх закладах молоді до народження і виховання майбутнього потомства, яка має бути зорієнтована на усунення факторів ризику для майбутніх малюків.

Профілактична робота в дошкільних закладах має йти у таких напрямках: – вдосконалення програм гігієнічного навчання і виховання, з метою формування усвідомленого здорового способу життя батьків і дітей;

- систематична і цілеспрямована гігієнічна освіта батьків, ознайомлення з позитивним педагогічним досвідом, зацікавленість і стимулювання поглиблення самоосвіти;
- вивчення особливостей конкретної сім'ї, здійснення медико-педагогічного контролю за вихованням дитини, надання необхідної допомоги;
- взаємозв'язок та активізація спільних зусиль дошкільного закладу та сім'ї у розв'язанні проблем охорони і зміцнення дитячого здоров'я.

Практика доводить, що поряд з теоретичними знаннями багато батьків потребують конкретних практичних рекомендацій, цілого комплексу засобів і форм роботи, здебільшого індивідуальних.

В дошкільних закладах використовуються різноманітні форми пропаганди гігієнічних знань серед батьків. Їх поділяють на три групи:

- *Індивідуальні* – бесіди, консультації, відвідування сімей, анкетування і вивчення специфіки кожної сім'ї, вивчення досвіду сімейного виховання та його пропаганда;

- *групові* – взаємо відвідування сімей і вивчення досвіду виховання, приклади, обмін практичним досвідом, поради, консультації, відвідування і обговорення режимних моментів групи та інші;
- *колективні* – лекції, батьківські збори, колективні консультації, бесіди за круглим столом, вечори запитань і відповідей, конференції, спортивні свята, змагання, дні відкритих дверей тощо;
- *наочні* – виставки літератури, стенди, фотовітрини, папки-пересувки, куточки для батьків, ТЗН.

Методика роботи з батьками має свої особливості. Медичні працівники і вихователі мають постійно вивчати запити батьків, їх потреби та інтереси, завжди підтримувати ініціативу поговорити на санітарно-гігієнічні теми. Слід пам'ятати, що часто така розмова має носити конфіденційний характер, без присутності сторонніх людей, оскільки гігієнічні теми зачіпають коло досить тонких питань. Для цього необхідно вибрати вдалий час, місце, розмову вести доброзичливо, терпеливо вислуховувати думку і позицію батьків, оцінювати її об'єктивно, тактовно висловлювати свою думку, будити зацікавленість актуальними проблемами сучасного життя і викликати бажання спільними зусиллями їх вирішувати.

Ефективною формою пропаганди гігієнічних знань серед батьків є *лекція*. Лекцію, як правило, читає лікар дошкільного закладу або СЕС. Їх організовує завідувач для батьків дошкільного закладу, наприклад у день відкритих дверей або вихователь, для батьків окремої групи. Лекції читають часто на батьківських зборах, конференціях на теми охорони життя і здоров'я дітей. Особливістю лекції на гігієнічні теми є те, що вона потребує попередньої ретельної підготовки: розробити послідовно питання, підібрати наочність, цікаві приклади з життя, продумати стиль і методику викладу, виключити складну медичну термінологію, закінчити лекцію відповідями на запитання і певними рекомендаціями.

Консультації мають носити як індивідуальний, так і плановий характер. Вихователь заздалегідь вивчає запити батьків, запрошує спеціаліста, добирає наочність, літературу, аналізує запитання в ході консультації і визначає наступну форму роботи. Консультації можуть надавати медичні сестри, інструктор з фізкультури, плавання, шеф-повар, психолог з найрізноманітніших проблем виховання здорової дитини.

Конференції на гігієнічну тематику організовують і проводять спільно завідувач, методист, вихователі, медпрацівники. Це складна форма роботи, яка потребує розподілу обов'язків і великої підготовки. Попередньо, можна провести анкетування і з'ясувати найбільш хвилюючі питання. Теоретичний матеріал доповіді, поєднати з кращим досвідом сімейного виховання, наочністю – виготовити тематичний стенд, дібрати літературу, виготовити фотовітрину, продумати підсумок.

День відкритих дверей рекомендується проводити згідно плану роботи дошкільного закладу 3-4 рази у рік. Протягом дня батьки отримують можливість спостерігати режимні моменти, поведінку дітей, порівнювати свою дитину з іншими, вчитися впливати на формування загальної і гігієнічної культури у дітей, вдосконалювати власні вміння і навички. Після цього заходу можна виготовити фотовітрину "У нас в гостях батьки". Для більш детального ознайомлення з окремими питанням можна організувати чергування батьків, індивідуальні відвідування і перегляд режимних процесів.

В роздягальній кімнаті вікових груп вихователі організовують *куточки для батьків*. На окремому столику розміщують пам'ятки, листівки, газетні і журнальні статті, брошури. На стенді запитань і відповідей – інформаційні матеріали. На допомогу батькам виготовляють папки-пересувки, в яких вміщують найрізноманітнішу інформацію з охорони життя і здоров'я малюків.

Найпоширенішою формою роботи є *бесіди*. Для їх проведення можна запропонувати таку тематику:

1. Одяг, взуття і здоров'я дитини.
2. Виховання культурно-гігієнічних навичок у дітей.
3. Раціональний режим дня дитини та його значення.
4. Особливості фізичного і нервово-психічного розвитку дитини.
5. Виховання навичок самообслуговування.
6. Значення прогулянок для здоров'я малюків.

7. Методика традиційних і нетрадиційних гартувальних методик.
8. Гігієна сну дитини.
9. Попередження стомлення в процесі різних видів дитячої діяльності.
10. Попередження інфекційних захворювань.
11. Значення профілактичних щеплень.

У проведенні бесід під час ранкових прийомів має приймати участь медична сестра, лікар, одночасно оглядаючи дітей і надаючи батькам консультації.

З метою поліпшення психологічного клімату сім'ї та залучення батьків до активної участі в гігієнічному вихованні дітей у дитячому садку організовують *школу молодих батьків*, яка функціонує згідно річного плану роботи. Програма може включати такі важливі проблеми:

- охорона психічного і фізичного здоров'я дитини в сім'ї;
- шкідливі звички батьків та здоров'я дітей;
- профілактика пияцтва починається змалку;
- значення здорового способу життя людини;
- гігієна органів і систем організму дитини та інші.

Молоді батьки повинні засвоїти, що виховання здорової дитини це важливе завдання і обов'язок, для вирішення якого потребується велике терпіння, знання, вміння, застосування цілого арсеналу засобів, методів і прийомів, усвідомлення того, що кожна людина може і повинна стати творцем свого власного здоров'я, а значить повноцінного життя і щастя.

Ефективність роботи з батьками, в значній мірі, залежить від спільних зусиль, умов, в яких працює дошкільний заклад, кваліфікації і творчості медичного та педагогічного персоналу, особистого ставлення дорослих до вирішення проблем охорони і зміцнення здоров'я дітей.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1999. – 62 с.
2. Закон України "Про дошкільну освіту". – К., 2001. – 18 с.
3. Лисицин Ю.П., Полунина Н.В. Образ жизни и здоровье детей //Педиатрия. – 1990. – № 7. – С.61-69.
4. Малятко: Програма виховання дітей дошкільного віку. – К., 1999. – 285 с.
5. Мудрость воспитания /Сост. Б. М. Бим. – Бад и др. – М., 1989. – С.245.
6. Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки. – К., 1998. – 448 с.
7. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю //Твори: В 5 т. – К., 1979. – Т.2. – С.449-454.
8. Чаговець Л.В. Ми повинні боротися за здорове покоління //Початкова школа. – 1990. – № 2. – С. 56-58.
9. Шавровська В. Здорові діти – здорове суспільство //Дошкільне виховання. – 1998. – № 9. – С.9-10.

Одержано редакцією 21.05.2002

УДК 373. 02

О. О. ДРОНОВА

ЗОБРАЖУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Перехід будь-якої соціокультурної системи у якісно новий стан, пов'язаний з розкріпаченням особистості і більшим ступенем свободи, потребує більш глибокого творчого саморозкриття, формування нової особистісної культури, здатної протистояти процесу "атомізації" суспільства.

Світ, у якому людей розділяють релігійні, расові, національні забобони; політична, класова неприязнь; корпоративний, державний, особистісний егоїзм, потребує універсальної мови краси. "Краса є системоутворюючим фактором ноосфери" [3, 6].

Актуальність дослідження визначається сьогодні процесом масового руйнування оптимістичного світосприймання; зростанням трагічного світовідчуття та егоцентризму;

ЗМІСТ

Поніманська Т.І. Гуманістичне виховання як ціннісна взаємодія вихователя і дитини	3
Корепанова М.В. Дорослі як гарант психологічної захищеності дитини в дошкільному віці	7
Дичківська І.М. Актуальні проблеми педагогічної інноватики	9
Самсонюк Н.Ф. Прислів'я як засіб виховання у старших дошкільників почуття гумору	12
Горопаха Н.М. Наступність у екологічній освіті дошкільнят та молодших школярів	15
Маліновська Н.В. Використання ігрових методів у навчанні дошкільників іноземної мови	20
Аматьєва О.П. До проблеми формування комунікабельності як особистісної якості у дітей старшого дошкільного віку	22
Абдульманова Л.В. Формування основ фізичної культури у дітей молодшого дошкільного віку	27
Кот Н.М. Загальні засади спільної роботи дошкільного закладу та сім'ї з екологічного виховання	31
Богініч О.Л. Технологія формування вмій спеціалістів дошкільного профілю здійснювати методичне керівництво фізичним вихованням дітей	35
Мельничук М.І. Орієнтовна програма спецкурсу "Історія християнської педагогіки"	38
Денисюк О.М. Роль української діаспори в національному вихованні підростаючого покоління	42
Крутії К.Л. Діагностування рівня сформованості граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку	46
Маковецька Н.В. Особливості становлення статевого образу дитини у процесі оздоровчої роботи в дошкільному закладі	51
Сухорукова Г.В. Художня сутність і методичні основи навчання дітей декоративного ліплення	55
Костогриз Т.О. Художнє виховання: від дитячого дошкільного закладу до школи	57
Трусова О.Л., Удіна О.М. Ігрові вправи як засіб навчання образотворчій діяльності	61
Дем'янюк Т.Д. Технологія педагогічної взаємодії консультанта-наставника і студентів академічної групи	65
Іванюта О.В., Яницька О.Ю. Особливості психологічних механізмів операціональної сфери візуального мислення	69
Синельников В.Б. Шляхи удосконалення діагностики творчих можливостей дітей дошкільного віку	74
Меналюк Г.Ф. С.Русова про навчання дітей математики	79
Козлюк О.А. Виховання дітей дошкільного віку на заняттях з іноземної мови	81
Мірошина Г.Г. Організаційно-педагогічна взаємодія дитячого садка та сім'ї у формуванні соціального досвіду дошкільнят	83
Глінчук Ю.О. Виховання почуття милосердя у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах кардіоревматологічного санаторію	86
Гринчук Т.В. Формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до оточуючого	89
Федорова Н.В. Педагогічні умови організації гуманістичної взаємодії педагогів та студентів як чинника підготовки до педагогічного спілкування	93
Бєлова С.А. Бременська наукова школа початку ХХ століття як педагогічна система	96
Войтко Л.О. Психологічний компонент вузівської підготовки вихователя	100
Фарина М.П. Формування музичної культури дітей в процесі виховання	105
Терешко Л.В. До питання виховання здорової дитини в сім'ї	107
Дронова О.О. Зображувальна діяльність дошкільників у контексті особистісно-орієнтованої освітньої парадигми	111
Старовойтенко Н.В. Гумор, як засіб виховання дитини в сім'ї	116
Димченко С.С. Минуле і сьогодення педагогічної спадщини Гната Хоткевича	119
Петрук Є.О. Проблема естетичного виховання на уроках обслуговуючої праці	124
Єпик О.В. Експресивні компоненти спілкування у вихованні моральних цінностей	127
Мельник О.В. Індивідуалізація підготовки старшокласників до самостійного вибору майбутньої професії	132
Матвієнко О.Ф. Аналіз теоретичних основ формування економічних понять в навчальному процесі вищих навчальних закладів I-II рівнів	137
Відомості про авторів	143

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 21

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор Горопаха Н. М.

Технічний редактор Курченко Н.

Комп'ютерна верстка Рахманова Л. О.

Здано до набору 25.12.2001 р. Підписано до друку 28.02.2002 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 18,72. Обл. вид. арк. 19,27. Замовлення № 12/1. Наклад 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 21. — Рівне: РДГУ, 2002. — 146 с.

ISBN 966 — 7281 — 08 — 1.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378 ББК 74.20